

Тема 1. Економічна сутність зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД).

План.

1. Економічна сутність ЗЕД країни та особливості.
2. Поняття зовнішньоекономічних зв'язків країн (ЗЕЗ).
3. Поняття зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) господарюючих суб'єктів.
4. Функції ЗЕД.

1. Економічна сутність ЗЕД країни та особливості.

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) кожної країни є важливою умовою її економічного зростання. Особливо це актуально в сучасних умовах, коли набувають інтенсивного розвитку процеси міжнародної економічної інтеграції, транснаціоналізації, міжнародного поділу праці, глобалізації світового господарства.

Предметом курсу «ОЗЕД підприємства» є вивчення законів, закономірностей, тенденцій та механізму реалізації ЗЕД конкретної країни.

Економічна сутність ЗЕД проявляється в наступних аспектах:

- національний аспект ЗЕД - це важливий і потужний фактор економічного росту та розвитку кожної країни
- регіональний та глобальний аспект ЗЕД - це спосіб включення економіки кожної країни в систему світового господарства, а отже і в процеси міжнародного поділу праці та міжнародної кооперації, що особливо актуально в умовах зростаючих тенденцій до глобалізації

Поняття зовнішньоекономічна діяльність з'явилося в Україні з початком економічної реформи 1987 року, сутність якої полягала у поступовій відміні монополії держави на здійснення будь-яких економічних операцій, у тому числі й зовнішньоекономічних, наданні підприємствам права безпосереднього виходу на зовнішні ринки, а також на стимулюванні розвитку ЗЕД на рівні суб'єктів господарювання.

Після проголошення в 1991 році незалежності України були здійснені заходи, спрямовані на лібералізацію зовнішньоекономічної діяльності в країні, розширення прав підприємств у цій сфері. В цей період були прийняті важливі законодавчі акти, які регулюють ЗЕД:

1. Основні закони, які регулюють ЗЕД:

- Закон "Про ЗЕД" (16 квітня 1991 р. № 959-ХІІ). До закону неодноразово вносилися зміни і доповнення;
- Закон «Про підприємництво» (7 лютого 1991 р. № 698-ХІІ). До закону неодноразово вносилися зміни і доповнення;
- Закон «Про підприємства» (27 березня 1991 р. № 888-ХІІ). До закону неодноразово вносилися зміни і доповнення;
- Закон "Про режим іноземного інвестування" (19 березня 1996 р. № 93/96-ВР). Закон змінювався та доповнювався;
- Закон "Про систему оподаткування" (1991 р.);
- Закон "Про єдиний митний тариф" (1993 р.);
- Закон "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті" (1994 р.);
- Закон "Про інвестиційну діяльність" (1991 р.);
- Закон "Про загальні засади створення і функціонування ВЕЗ" (1992 р.);
- Закон «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій в галузі ЗЕД» (2000 р.);
- Закон "Про інноваційну діяльність" (2002 р.).

2. *Укази Президента* («Про лібералізацію ЗЕД», 1993р; «Про вдосконалення валютного регулювання», 1994р.; «Про застосування правил інтерпретації комерційних термінів», 1994р.; «Про заходи щодо вдосконалення кон'юнктурно-цінової політики у сфері ЗЕД» і т. д.).

2. Декрети Кабміну.
3. Накази Мінекономіки.
4. Концепції розвитку ЗЕД в Україні.
5. Програми довгострокового розвитку ЗЕД в Україні.

2. Поняття зовнішньоекономічних зв'язків країн (ЗЕЗ).

В результаті проведення економічних реформ у зовнішньоекономічній сфері сформувалися такі поняття: зовнішньоекономічні зв'язки (ЗЕЗ), зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД), зовнішньоекономічна операція (ЗЕО).

Зовнішньоекономічні зв'язки ЗЕЗ – це сукупність форм, засобів і методів зовнішньоекономічних відносин між країнами. Відображають систему економічних взаємин, що виникають внаслідок руху ресурсів всіх видів між державами та економічними суб'єктами різних держав.

ЗЕЗ класифікуються за двома ознаками:

- *За напрямом товарного потоку*: експортні, імпортні, транзит;
- *За структурною ознакою*:

- зовнішньоторговельні:

Товари – торгівля (купівля, продаж); зустрічна торгівля (бартер та ін).

Послуги – подорожі; інжиніринг; страхові послуги; інформаційний обмін; послуги зв'язку; послуги; ліцензійні послуги.

Інтелектуальна власність – ноу-хау, консалтинг, франчайзинг

- фінансові: *кредитування; страхування; обслуговування платежів; депозитні та інші банківські операції.*

- виробничі: *лізинг; коперація; спільне підприємництво.*

- інвестиційні: *вкладення капіталу в цінні папери; вкладення капіталу в нерухомість; вкладення капіталу в підприємництво.*

Зовнішньоекономічні зв'язки формуються і здійснюються під впливом різноманітних регуляторів, що діють на виникнення зв'язків і спрямовують їх на розвиток в єдину ефективну політико-економічну систему, яка захищає інтереси держави.

Форми ЗЕЗ:

1. Зовнішня торгівля. Це найстаріша форма міжнародного співробітництва за допомогою якої здійснюється купівля-продаж товарів, продукції інтелектуальної власності (ліцензій, “ноу-хау”, інжинірингу); товарообмінні операції; аукціони; ярмарки; торги.

2. Надання послуг. Великий розвиток у міжнародному бізнесі отримало посередництво, перевезення вантажів (транспортні послуги), банківські, біржові послуги, страхування, лізинг. Швидко розвиваються інформаційно-комп'ютерні послуги через Internet.

3. Спільне підприємництво. Ця форма ЗЕД реалізується у формі інвестиційних проектів всіх галузей економіки, включаючи освіту, науку, культуру.

4. Співпраця (в галузі науки, культури, охорони здоров'я). Сьогодні в світовому господарстві все більшого поширення набуває науково-технічна, економічна, інформаційна та ін. види співпраці.

5. Функціонування на території країни вільних економічних зон. Таких територій налічується в світі більше 3 тис. В Україні – 11. Це функціонування певної території країни з особливо сприятливим режимом для діяльності іноземного капіталу.

6. Участь країни в діяльності міжнародних об'єднань та організацій. Ця форма ЗЕД відіграє значну роль в організації співробітництва між країнами, регулюванні ЗЕД та міжнародної економічної співпраці.

3. Поняття зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) господарюючих суб'єктів.

Процесом реалізації ЗЕЗ на рівні виробничих структур являється ЗЕД.

ЗЕД (згідно Закону України “Про ЗЕД”(1991р.) – це діяльність суб’єктів господарської діяльності України та іноземних суб’єктів господарської діяльності, що побудована на взаємовідносинах між ними та має місце на території України та за її межами.

Різноманітність форм міжнародних відносин обумовлена великою кількістю *видів ЗЕД*. Згідно законодавства України дозволяється здійснювати більше 100 їх видів, а саме:

- Експорт та імпорт товарів, капіталів, робочої сили.
- Надання іноземним суб’єктам різного роду послуг
- Наукова, науково-техн., виробнича та ін. кооперація з іноземними суб’єктами
- Міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами
- Кредитні та розрахункові операції
- Спільна підприємницька діяльність з іноземними суб’єктами
- Підприємницька діяльність, пов’язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау.
- Організація діяльності в сфері проведення виставок, ярмарок, аукціонів, торгів, симпозиумів і т. д.
- Інші види діяльності не заборонені законодавством.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства (ЗЕДП) – це сфера господарської діяльності, пов’язана з міжнародною виробничою і науково-технічною кооперацією, експортом та імпортом продукції, виходом підприємства на зовнішній ринок.

ЗЕДП є складовою загальної діяльності, а отже взаємопов’язаною з нею і спільно вмотивованою підприємства.

1.4. Функції ЗЕД.

На зовнішньоекономічну діяльність впливає багато *чинників*, які можна групувати за різними критеріями (за джерелом впливу, за терміном дії, за характером впливу та ін.).

Головні з них:

1. Нерівномірність економічного розвитку різних країн світу.
2. Відмінності в сировинних ресурсах.
3. Відмінності в людських ресурсах.
4. Нерівномірність розміщення фінансових ресурсів.
5. Характер політичних відносин.
6. Різний рівень науко-технічного розвитку.
7. Специфіка географічного положення, природних та кліматичних умов.

Функціями ЗЕД є:

- організація міжнародного обміну природними ресурсами та результатами праці в їх матеріальній та вартісній формах;
- міжнародне визначення споживчої вартості продуктів, що виробляються відповідно до міжнародного поділу праці;
- організація міжнародного грошового обігу.